

METODY TWÓRCZE W PRACY Z DZIEĆMI

Opracowała Maria Chudyk

Coraz powszechniejsza świadomość, że najważniejsze jest dziecko i jego rozwój, spowodowały zmiany w metodyce wychowania przedszkolnego. Nauczyciele przenoszą do swoich placówek nowe rozwiązania modyfikujące i wzbogacające sposoby pracy z dziećmi, próbujące dostosować je do potrzeb i możliwości wychowanków. W pracy tej chcielibyśmy przedstawić i scharakteryzować najczęściej stosowane systemy aktywizujące stosowane w przedszkolu.

Jedną z najistotniejszych przemian w edukacji przedszkolnej jest orientacja na dziecko tzw. orientacja podmiotowa.

Wszystkie dzieci mają twórcze podejście do życia, a zadaniem dorosłych jest rozwijanie, inspirowanie, podsuwanie pomysłów. Nauczyciel powinien umożliwić dziecku samodzielne próbowanie, eksperymentowanie, wyrażanie. Chodzi o możliwość komunikowania się z dziećmi i dorosłymi, możliwość umiejętności uzasadniania własnych poglądów. Pełna akceptacja każdego dziecka to konieczny warunek, by mogło działać twórczo, uniezależniało się od pomocy innych osób.

Podstawą wychowania zgodnie z nową koncepcją jest:

- afirmacja tzn. akceptacja każdego dziecka takim jakim ono jest
- stwarzanie takich warunków, w których dziecko może twórczo poznać samego siebie, twórczo działać
- przygotowanie dziecka do podejmowania osobistych decyzji i rozstrzygnięć
- ukazywanie skutków własnych decyzji i wyborów
- wdrażanie do wspólności
- kształtowanie u dzieci postaw społecznych, dzięki którym dziecko będzie mogło doświadczyć swą przynależność do różnych grup społecznych

Rozwojowi dziecka powinna towarzyszyć aktywność badawcza, poszukiwania kontaktu ze środowiskiem.

W procesie uspołecznienia dziecka powinno się wykorzystywać naturalne skłonności do naturalnego naśladowania, podatność na informację słowną, chęć podporządkowania się poleceniom, dając mu również możliwość wyboru.

Pobytowi dziecka w przedszkolu powinna towarzyszyć atmosfera życzliwości, akceptacji, zapewnienie bezpieczeństwa.

Należy zastanowić kim jest dziecko, jak jest ukształtowane wobec życia, jaki jest stosunek do niego.

Dziecko przychodzi do przedszkola z pewnymi doświadczeniami, wie co jest dobre i piękne, a co złe. Na te przejawy reaguje spontanicznie, głęboko przeżywa upokorzenia, porażki. Ma pragnienia dążenia do swoich dziecięcych oczekiwań. Dorosli powinni podchodzić do dziecka, jak do człowieka ukształtowanego, różniącego się jedynie ilością i jakością

doświadczeń. Stosunek ten powinien wyrażać się respektowaniem praw dziecka, uszanowaniem go takim jakie jest.

Należy stwarzać sytuacje, aby dziecko miało poczucie własnej wartości. Nauczyciel powinien umieć słuchać dziecko, „wejść w jego wnętrze”, umieć zaopiniować je i z tej pozycji spojrzeć na niego. Takie podejście może pomóc, by dziecko stawało się człowiekiem bardziej ukształtowanym na miarę swoich zdolności. ”Jak będziemy modelowali dzieciństwo, od tego będzie zależał pomyślny przebieg dalszego rozwoju dziecka.”¹

Organizacja pracy w przedszkolu powinna dotyczyć w pierwszej kolejności atmosfery jako otacza dziecko i zaspakajaniu potrzeb. Dziecko w wieku przedszkolnym jest najbardziej podatne na wpływy pedagogiczne, łatwo przyswajając sobie szereg umiejętności. Wysoki stopień wrażliwości dziecka stanowi dla nauczycieli szczególnie sprzyjające warunki do pedagogicznych efektów. Przedszkole stanowi pierwsze ogniwo w edukacji dziecka. Takie ukierunkowanie pedagogiki przedszkolnej stanowi przedmiot nauczania jako główne zadanie aktywności twórczej.

1. Rozwijanie aktywności twórczej R. Gloton, C. Clero.

R. Gloton i C. Clero sądzą, że wychowanie estetyczne obejmuje inspirację działalności twórczej i kształcenie wrażliwości, co oznacza uczenie, kształtowanie zachowań emocjonalnych i kulturowych pożądaných wychowawczo bo korzystnych dla jednostki i społeczeństwa.

„Tak więc sztuka rozumiana jest jako środek kształtowania pełnej twórczej osobowości w swobodnych warunkach w pełnym porozumieniu z wychowawcami i rówieśnikami. W sytuacjach sprzyjających właściwej motywacji działania w związku z wewnętrznym doświadczeniem dziecka.”²

Postawa twórcza będzie u dzieci żywa i twórcza wtedy, kiedy będzie zachodziła bezpośrednia lub pośrednia ingerencja ludzi dorosłych. Podstawę dla twórczości stanowi zabawa ekspresyjna. Zabawy te są źródłem twórczości i są wyrażone gestem, słowem i rysunkiem. W stadium zabawy ekspresyjnej dziecko staje się naprawdę twórcą. Postawa twórcza musi w sposób konieczny prowadzić do tworzenia form wyrażających w języku dostępnym dla innych intencji twórcy.

Ekspresja emocjonalna stanowi formę najbardziej podstawową i ma charakter fizjologiczny. Jest w niej symboliczne odbicie uczuć, wrażeń odczuwanych przez dziecko. Psychoanaliza podkreśla pozytywną rolę ekspresji. Wiąże ona świat wewnętrzny i zewnętrzny. To wszystko co należy do wewnętrznego świata, dziecko musi mieć możliwość uzewnętrznić.

---

¹ E. Hurlock „Rozwój dziecka” Warszawa 1985r.

² R. Gloton, C. Clero „Twórcza aktywność dziecka” Warszawa 1985r .

„Ekspresja twórcza jest warunkiem koniecznym do funkcjonowania postawy twórczej.”³

Dziecko musi znaleźć w sobie samym motywy dla swej aktywności i odczuwać swoją postawę twórczą w działaniu. Aktywność twórcza nie może istnieć bez wstępnej informacji, która dostarczy jej treści. Dziecko od początku istnienia jest poddane procesom poznawania i uczenia. Obserwuje zdarzenia, doświadczenia i to wychowawca powinien wziąć pod uwagę w swojej pracy. Powinien pozostawić dziecku swobodę wyboru i upewnić się jaki użytek zrobi dziecko ze swej wolności.

Dzieci mają w sobie naturalną potrzebę wyrażania co myśli i co czuje. Posługują się właściwymi dla siebie sposobami ekspresji- gestem, mimiką, słowem, plastycznymi i muzycznymi wytworami i trzeba to uszanować.

2. Metoda dobrego startu.

Francuska metoda Bon Depart, opracowana przez T. Bugnet stosowana jest w Polsce od wielu lat. Jest to w dużej mierze zasługą Marii Bogdanowicz zaangażowanej w sprawę jej upowszechnienia. Metodę tę stosowano najczęściej wobec dzieci z dysharmoniami w rozwoju psychomotorycznym. Z czasem po wielu modyfikacjach M. Bogdanowicz przestała posługiwać się oryginalną nazwą metody, używając polskiego określenia Metoda dobrego startu.

Istotną rolę w tej metodzie pełnią trzy elementy:

- wzrokowy (znak graficzny)
- słuchowy (piosenka)
- motoryczny (odtworzenie znaków graficznych zgodnie z rytmem piosenki)

Ćwiczenia zawarte w tej metodzie usprawniają jednocześnie analizatory: wzrokowy, słuchowy i kinestetyczno- ruchowy.

Przyczyniają się do kształcenia lateralizacji, orientacji w schemacie ciała i przestrzeni, kształcą także zdolność operowania symbolami. Wiele elementów zawartych w tej metodzie stanowi atrakcyjną formę zajęć, dzięki czemu wyzwalana jest aktywność dziecka i to zarówno w kierunku wykonywania konkretnych ćwiczeń, jak i nawiązywania kontaktów z rówieśnikami. Można również przełamać negatywny stosunek dzieci do zajęć graficznych, rysowania, samooceny i samokontroli.

Zajęcia metodą dobrego startu przebiegają według określonego schematu:

1. „Zajęcia wprowadzające o charakterze dyscyplinującym, korygującym postawę ciała, kształcącym orientację w lewej i prawej stronie ciała i przestrzeni.

W trakcie zajęć wprowadzających dzieci słuchają piosenki (związanej ze znakiem, który zostanie wprowadzony), omawiają jej treść, ćwiczą słuch

---

³ Z. Pietrasiński „Myślenie twórcze” Warszawa 1969r.

fonematyczny na podstawie tekstu piosenki.

2. Ćwiczenia ruchowe usprawniające motorykę i relaksujące prowadzone w postaci zabaw ruchowych.
3. Ćwiczenia ruchowo- słuchowe polegające na rytmicznym uderzaniu dłonią i palcami w wałeczki z piaskiem wraz ze śpiewem piosenki.
4. Ćwiczenia ruchowo- słuchowo- wzrokowe będące zasadniczą częścią metody oparte na zestawie wzorów graficznych i odpowiednio do nich dobranych piosenek.

Odtwarzanie znaków graficznych przebiega następująco:

- próba samodzielnego odtwarzania ruchem rytmu piosenki
  - pokaz i omówienie wzoru, demonstracja ćwiczenia
  - utrwalenie wzoru i jego powiązania z piosenką
  - odtwarzania wzoru różnymi technikami, wraz z jednoczesnym śpiewaniem piosenki.
5. Zajęcia końcowe polegające na prowadzeniu zabaw o charakterze muzyczno- ruchowym związanym zwykle z wprowadzoną piosenką „⁴.

3. System umuzykalnienia Orffa.

K. Orff wyszedł z założenia, iż kulturę fizyczną dziecka należy rozwijać w ścisłej korelacji z kulturą rytmiczno- muzyczną oraz z kulturą słowa. Dlatego nawiązuje on do tradycyjnych, zanikających we współczesności form zabaw, ćwiczeń, tańców, muzyk, porzekadeł, baśni itp.

Te właśnie ginące formy ruchowo- muzyczno- słownych zainteresowań dzieci legły u podstaw metody, której głównym celem i zadaniem jest wyzwalanie u dzieci tendencji do samo ekspresji i rozwijania inwencji twórczej.

Zwłaszcza powiązanie muzyki z ruchem stanowi bardzo charakterystyczny trend omawianej metody. Jak twierdzi Orff „ Jedność muzyki i ruchu w pojęciu dziecka jest naturalnym zjawiskiem i fakt ten dał mi klucz do mojej pracy pedagogicznej”⁵.

Szeroko rozbudowany i wciąż otwarty repertuar ćwiczeń i zabaw daje okazję do rozwijania swych zadatków zarówno dzieciom wysoko uzdolnionym jak i zaniedbanym, które mają okazję wyrównać swoje braki. Zarówno muzyka, jak i ruch oraz żywe słowo przenikają się wzajemnie. Poczynając od najprostszych form rytmu i taktu dzieci zapoznają się stopniowo z coraz bogatszymi strukturami skali dźwięków, melodii i tonacji głównie przy pomocy instrumentów perkusyjnych. Praca z instrumentami ma charakter indywidualny oraz prowadzona jest w mniejszych i większych grupach. Dzieci muzykują, tworzą małe zespoły lub całe orkiestry perkusyjne. Zdolniejsze dzieci same dyrygują,

---

⁴ M. Bogdanowicz „Metoda dobrego startu” Warszawa 1989r

⁵ K. Właźnik, W. Gniewkowski „Wychowanie fizyczne” Warszawa 1985r

zapoznają się z różnymi utworami muzycznymi. Niepohamowana ruchliwość dzieci oraz tendencja do wyrażania się przy pomocy ruchu jest w metodzie Orffa w różny sposób podporządkowana określonym zadaniom ruchowym manifestującym się w gestach, mimice, zadaniach docelowych.

Chodzi tu głównie o poznanie przez dziecko swoich możliwości ruchowych, wycucie stosunków przestrzennych, czasowych oraz wdrażanie do współpracy w grupie.

Cele te i zadania osiąga się przez indywidualne i grupowe eksperymentowanie, odkrywanie oraz przez stawianie otwartych zadań ruchowych, które dając dziecku swobodę pozwalają mu rozwijać to, co osobiste, oryginalne i niepowtarzalne.

Szczególną formą twórczości jest improwizacja ruchowa wymagająca fantazji i kultury ruchu, zrytmizowania i płynności ruchu a jednocześnie jest podporządkowana jakiemuś głównemu zadaniu.

Punktem wyjścia są przykłady z własnego otoczenia, własnych obserwacji i przeżyć, ilustracja ruchowa prostych opowieści.

Estetyka słowa, wyrazistość mowy ludzkiej zmierza do wyeliminowania z zajęć wychowania fizycznego wrzasków, krzyków i niechlujstwa w sposobie wyrażania się.

Te niepożądane elementy demobilizują zespół, dezorganizują zajęcia. Estetyczne formy mowy, inspirowane przez same dzieci oraz nauczyciela znajdują zastosowanie w porzekadłach, wierszykach, piosenkach.

Słowo jest ważnym elementem w rozwoju intelektualnym, odczuwaniu piękna, wzbogaca swobodę i celowość ruchu, gestu, obrazu, scen wizualnych, toteż znalazło zastosowanie w doborze środków w metodzie K. Orffa.

4.Gimnastyka twórcza (ekspresyjna) Rudolfa Labana

Gimnastyka twórcza rozwija inteligencję przez twórcze myślenie i działanie, pogłębia zainteresowanie podejmowaną działalnością ruchową, a tym samym pogłębia motywację do działania oraz daje okazję do samo wyrażania się ruchem, do określenia swej indywidualności. Gimnastyka twórcza zbliża do potrzeb życia i pracy, a zatem uwzględnia potrzeby nowoczesnej pedagogiki. Poza tym przygotowuje dziecko do pracy w dobie współczesności, wymagającej szybkiej orientacji i refleksu, myślenia i inteligentnego działania, samodzielności i odpowiedzialności, samokontroli i samooceny. „Proces wychowania do nowoczesności przebiega w gimnastyce twórczej w sposób atrakcyjny”⁶. Nie stosuje się kolumn ćwiczebnych (podstawowym ustawieniem jest luźna gromada), komend, gwizdka, nie egzekwuje się dokładności ruchu.

---

⁶ W. Gniewkowski „Aktualne kierunki w wychowaniu fizycznym dzieci w młodszym wieku szkolnym”1976r

Nauczyciel stawia dzieciom określone zadania ruchowe przy pomocy słownego ujęcia ruchu, przy czym zadania te mają przeważnie charakter otwarty, można je wykonać na tysiąc różnych sposobów. W zasadzie nie stosuje się pokazu, gdyż zwalnia to ćwiczących od myślenia i poszukiwania własnych rozwiązań. Pokaz powinien wystąpić tylko w przypadku, gdy dzieci nie przejawiają inwencji twórczej, mają znaczne trudności z pomysłowym wykonaniem określonego zadania ze względu na brak wyobraźni czy doświadczeń psychoruchowych. Wówczas nauczyciel pokazuje nie jedno, lecz kilka rozwiązań. W ten sposób daje wybór oraz inspiruje ćwiczących do poszukiwania jeszcze innych własnych możliwości. Walorem labanowskiej gimnastyki twórczej jest bogactwo form działania oraz otwartość na nowe idee, pomysły, a także nietypowe przybory i sprzęt. Operuje się tu zadaniami ruchowymi otwartymi i zamkniętymi, opowieścią ruchową, ruchem zabawowo naśladowczym, inscenizacją, improwizacją ruchową, pantomimą, groteską, kanonami ruchowymi, ćwiczeniami muzyczno ruchowymi przy użyciu instrumentów perkusyjnych, muzyki żywej i mechanicznej, zabawami rytmiczno tanecznymi, elementami tańców regionalnych i narodowych, które komponuje się następnie w małe układy. R. Laban wyszedł z założenia, iż każdy człowiek ma w sobie coś z tancerza. Toteż należy rozbudzać w nim zdolności taneczne już od najmłodszych lat. Taniec rozróżniał jako zdolność wypowiedzenia swoich wrażeń, uczuć, przeżyć przy pomocy ruchu „jak wewnątrz tak i na zewnątrz”⁷. Funkcjonowanie gimnastyki twórczej w całości wychowania przez ruch w przedszkolu może ujawniać się w trojaki sposób:

- Sporadyczne wprowadzanie zadań ruchowych o charakterze twórczym celem ożywienia i uatrakcyjnienia zajęć obowiązkowych prowadzonych metodą tradycyjną
- Prowadzenie większych fragmentów zajęć obowiązkowych omawianą metodą
- Prowadzenie całych jednostek metodycznych omawianą metodą

Jak wszystkie metody twórcze, tak i omawiana nie zaleca żadnego z góry narzuconego schematu. Najistotniejszą wskazówką jest przestrzeganie trzech podstawowych zasad:

1. wszechstronności
2. stopniowania trudności(wysiłku)
3. naprzemienności wysiłku i rozluźnienia, koncentracji i rozproszenia

Rudolf Laban stworzył swą gimnastykę twórczą jako protest przeciwko bezmyślnemu powielaniu ruchu w gimnastyce tradycyjnej.

---

⁷ W. Gniewkowski „Labanowski taniec wyrazisty i jego wpływ w gimnastyce współczesnej”1976r

5.Sztuka składania papieru Origami

Gdy w XVII w Japończycy nauczyli się wytwarzać papier, Origami stało się sztuką ogólnonarodową.

Tradycyjne Origami ogranicza się jedynie do kawałka papieru o formacie kwadratu, bez cięcia, klejenia czy ozdabiania. Nowoczesne Origami odrzuca te utrudnienia i ograniczenia. Tu i ówdzie dopuszczalne jest zdobienie, kropla kleju, cięcie. Origami jest sztuką, która przede wszystkim uczy obserwacji życia. W połowie XIX w japońscy pedagodzy zwrócili uwagę na znaczenie wartości wychowawczej tej sztuki. Uznali, że kształtuje i wyrabia smak artystyczny, rozwija fantazję, zainteresowanie światem, wyrabia zręczność manualną, kształci cierpliwość i uczy organizacji pracy. Papier w przedszkolu ma bardzo duże zastosowanie ze względu na to, iż jest dostępny i daje się łatwo formować. Działalność manualna tak charakterystyczna dla wieku dziecięcego znajduje możliwość realizacji także przez robienie papierowych składanek. Składanie papieru wymaga już ukształtowanej do pewnego stopnia koordynacji ruchów rąk i współpracy palców. Łamanie papieru ćwiczy umiejętność panowania nad ruchami ręki, przechodzenia od ruchów szerokich i płynnych do drobnych, oderwanych i bardziej precyzyjnych. Zajęcia te ukierunkowują spostrzegawczość, ćwiczą uwagę i wytrwałość, przyczyniają się do usprawniania koordynacji wzrokowo-ruchowej. Podczas składania modeli dzieci lepiej poznają otaczającą rzeczywistość. Odtwarzając kształt trzeba dokonać wielu operacji myślowych, wyodrębnić i scalić cechy, zapamiętać. Powstałe figurki odzwierciedlają kształty, które w rzeczywistości są trójwymiarowe. Origami pomaga w utrwalaniu pojęć geometrycznych takich jak trójkąt, kwadrat, połowa. W toku działania dziecko ujawnia swoje możliwości, pomysłowość i wyzwala aktywność. Sztuka składania papieru kształci także zmysł estetyczny. Jednym z bardzo istotnych warunków aktywizowania dzieci w ich pomysłowym i myślącym działaniu jest stworzenie warunków materiałowych. Nauczycielka powinna dokładnie pokazać, objaśnić kolejne etapy, a następnie pomagać dziecku w kolejnych fazach składania. Dzieci nie korzystają samodzielnie z proponowanych schematów rysunku. Nauczycielka musi czuwać by zadanie było dostosowane do możliwości manualnych i technicznych przedszkolaka. Wszystkie figurki będą wykonane zgodnie z instrukcją, ale ich zdobienie, sposób wykończenia pozostawiamy pomysłowości i twórczej inwencji dziecka.

6. System wychowawczy Marii Montessori

„ Pomóż mi to zrobić samemu”- to hasło przewodnie systemu kształcenia Marii Montessori.

Mottem inicjatorki tego systemu było stwierdzenie, że natura ludzka jest zdrowa i wykazuje wielkie bogactwo sił i możliwości. Każde zdrowe dziecko rozwija się , a rozwój ten jest tym pełniejszy im większa jest wolność i samodzielność dziecka. M. Montessori wykorzystała w swojej metodzie fakt, iż dziecko wyraża siebie poprzez ruch. Początkowo potrzebuje ono wielu doświadczeń zmysłowo-ruchowych i trenuje swoje zmysły działając na przedmiotach. Bodźcem wywołującym u dziecka uwagę będzie taki przedmiot , który budzi jego wrodzoną wrażliwość na kształty, barwy , dźwięki, dotyk. „ Dziecko pozostaje przy wybranym przedmiocie, jak długo zechce, każda jednostka potrzebuje różnego czasu do asymilacji wiedzy.”⁸Dostosowane do faz rozwoju dziecka bodźce środowiska przedszkolnego wiążą się z materiałem zmysłowym, językowym, matematycznym oraz ćwiczeniami życia codziennego. Podejmowane przez dziecko działanie skierowane jest przede wszystkim na realizację samej czynności, poznanie cech zasadniczych materiału a nie na cel. Ważne jest aby czynność była związana z potrzebami rozwojowymi dziecka, wówczas potrafi ono skupić się na niej , wielokrotnie ją powtórzyć, aż do osiągnięcia perfekcji wykonania. Praca samorzutnie podjęta, dostrzeganie problemu, porównywanie wyniku, wszystko to przyzwyczajają do aktów decyzji, uniezależnia od wpływu innych osób. W ten sposób dziecko nie tylko nabywa pewnych umiejętności, ale również pobudzane jest do samodzielnego zdobywania wiedzy. Indywidualne doświadczenie i odkrywanie możliwe jest tylko w otoczeniu odpowiednio dostosowanym do sił fizycznych i skłonności psychicznych dziecka. Na to otoczenie składa się oprócz materiału dydaktycznego, urządzenie placówki. Dzieci same zajmują się porządkowaniem, same nakrywają do stołu, czyli czują się odpowiedzialne za środowisko w którym się znajdują. Rozwojowi dziecka sprzyja odpowiednia osobowość i postawa nauczyciela. M. Montessori nazywa nauczyciela kierownikiem. Nazwa ta ma przypominać , że nauczyciel nie narzuca wiedzy, ale kieruje spontanicznymi reakcjami dziecka. Umiejętność wspierania rozwoju dziecka, nauczyciel nabywa przez długie studiowanie wiedzy psychologiczno-pedagogicznej jak i ogólnej. ”Nauczyciel usuwa się w cień, czuwa, obserwuje, a dziecko poznaje świat samodzielnie.”⁹ Metoda ta jest jedną z wielu propozycji, zainteresuje na pewno, tych którzy wierzą, że samodzielna, skupiona, wytrwała i radosna praca może przyczynić się do wszechstronnego rozwoju dziecka.

---

⁸ Ewa Łatacz „O metodzie M. Montessori”, „Wychowanie w Przedszkolu” nr 1,10 /1991

⁹ Bogusława Skwarna „Edukacja inaczej ”, „Wychowanie w Przedszkolu ”, nr 9/1992r

7. Koncepcje pedagogiczne Celestyna Freineta

Celestyn Freinet rozpoczął pracę pedagogiczną we Francji tuż po zakończeniu I wojny światowej. Chyba sam nie mógł się wtedy spodziewać, że stanie się sprawą niezwyklego, wiecznie młodego ruchu pedagogicznego. Siłą Freineta jest to, że zbudował swoją koncepcję, wychodząc od praktyki nauczycielskiej. Codzienne doświadczenia z pracy z dziećmi ukazały mu słabość tradycyjnego systemu nauczania. Zauważył, że w szkole tradycyjnej zmusza się uczniów do wykonywania czynności niepotrzebnych. Tymczasem żaden człowiek nie lubi pracować na próżno. „Każda praca powinna mieć zrozumiały cel i być użyteczna, zatem należy wykluczyć ćwiczenia, których jedynym celem jest ewentualna okazja do poprawienia ich czerwonym atramentem oraz wypracowania, których jedynym czytelnikiem jest nauczyciel.”¹⁰ Sprzeciw Freineta budziło prowadzenie lekcji wyłącznie w murach szkolnych, poprzez wykład, wyjaśnienie czy pokaz. Uczniowie wprawdzie przy nauczycielu poradzą sobie w rozwiązywaniu abstrakcyjnych problemów z podręczników, lecz poza szkołą ujawni się ich niezdarność. Za błąd pedagogiczny uznał on stosowanie ocen cyfrowych z pominięciem naturalnej motywacji. Ponadto przyzwyczajenie do nagród i kar w postaci ocen jest równoznaczne z obojętnością na inne bodźce motywacyjne. Jego pracę na bieżąco weryfikowali uczniowie, co sprawiło, że freinetowska koncepcja wyróżnia się rzadko spotykanym w podręcznikach pedagogiki zdrowym rozsądkiem oraz doskonałością wszelkich szkolnych tajemnic i praw. C. Freinet za najważniejsze uznał maksymalny rozwój osobowości dziecka w łonie rozumnie pojętej wspólnoty, której służy i która jemu służy. Dostrzegł zatem, że człowiek, stanowiąc sam autonomiczną wartość, jest też istotą społeczną, w związku z czym powinien być wyposażony w takie sprawności jak wyrażanie swoich myśli i uczuć, współpracy w grupie. Osiągnąć to można wg Freineta poprzez rozwijanie naturalnych skłonności dziecka, jego ciekawości świata, potrzeby ekspresji, nawiązania kontaktów z rówieśnikami oraz zorganizowanie bogatego środowiska wychowawczego, w którym dziecko mogłoby dokonywać badań, szukać, czasem nawet błędzić, samodzielnie kreować swą przyszłość. Pedagogika ta jest w swych założeniach pedagogiką otwartą, świadomie wchłaniającą różne idee i propozycje. Tak też trzeba ją traktować, czerpać z niej pełną garścią dla wzbogacenia nowego systemu wychowawczego, który w swoich założeniach jest systemem otwartym.

---

¹⁰ C. Freinet „O szkołę ludową” Wybór i opracowanie A. Lewin 1976r

Przedstawione w niniejszej pracy systemy aktywizujące zapewniają dzieciom podmiotowość w procesie nauczania. Stosowanie ich daje większą możliwość indywidualnych i twórczych działań zarówno jeżeli chodzi o nauczyciela jak i o dziecko. Celem owych systemów jest wszechstronny rozwój osobowości dziecka. Choć koncepcje te opracowane są przez różnych pedagogów i powstały w różnych okresach sądzimy, iż można zauważyć pewne wspólne cechy jak wychowanie człowieka aktywnego, otwartego, twórczego, zdolnego do samorealizacji i ciągłego rozwoju. Szczególne miejsce we wszystkich wspomnianych systemach aktywizujących zajmuje twórcza aktywność dziecka, cechująca się wewnętrzną motywacją do działania, osobistym, pozytywnym stosunkiem do wykonywanych czynności, poczuciem subiektywnej nowości własnych odkryć.

Na koniec podsumowując pracę podjęliśmy następujące wnioski:

- **Dziecko należy traktować jako podmiot, któremu ze strony dorosłych należy się pomoc**
- **Nauczyciel winien odznaczać się otwartością wobec dziecka, uwzględniając pomoc stosownie do jego możliwości**
- **Dawać dziecku możliwość twórczego działania, podsycać zapał do poznawania świata**
- **Nie należy zmuszać dziecka do uczenia encyklopedycznego-dziecko uczy się przez przekształcanie, czynne eksperymentowanie, samodzielne badanie**
- **Stworzyć dziecku warunki do jego aktywności, do realizacji jego dążeń, projektów, pomysłów**
- **Wprowadzać uczenie innowacyjne umożliwiające dziecku stawianie problemów, przygotowujące do „przekształcania świata”**
- **Podsycać zapał dziecka poprzez stosowanie możliwie często w pracy dydaktyczno-wychowawczej metody Orffa, Labana itd.**
- **Zasób doświadczeń dziecka jest tym większy im bardziej zróżnicowane jest środowisko materialne (różnorodność sprzętu i pomocy dydaktycznych)**
- **Nauczyciel powinien kierować spontanicznymi reakcjami dziecka, powinien starać się je zrozumieć**
- **Należy pozwolić dziecku być twórcą i nie oceniać jego, lecz jego samodzielnie wykonaną pracę**

BIBLIOGRAFIA

- ❖ Barańska E., „Refleksje nad edukacją przedszkolną”, *Wychowanie w Przedszkolu*, 7/1992r
  - ❖ Bogdanowicz M., „Metoda dobrego startu”, WSiP, Warszawa 1989
  - ❖ Brzana M., „Dlaczego Freinet?” *Życie Szkoły*, 5/1997r
  - ❖ Freinet C., „O szkołę ludową”, wybór i opracowanie A. Lewin 1976r
  - ❖ Gloton R., Clero C., „Twórcza aktywność dziecka”, WSiP, Warszawa 1985
  - ❖ Gniewkowski W., „Aktualne kierunki w wychowaniu fizycznym w młodym wieku szkolnym” 1976r
  - ❖ Gniewkowski W., „Labanowski taniec wyrazisty i jego wpływ w gimnastyce współczesnej” 1976r
  - ❖ Hurlock E., „Rozwój dziecka”, PWN, Warszawa 1985
  - ❖ Łatacz E., „O metodzie M. Montesori”, *Wychowanie w Przedszkolu*, 1,10/1991r
  - ❖ Pietrański Z., „Myślenie twórcze”, PZWS, Warszawa 1969
  - ❖ Skwarna B., „Edukacja inaczej”, *Wychowanie w Przedszkolu*, 9/1992r
  - ❖ Więckowski R., „Funkcje programu we współczesnej edukacji przedszkolnej”, *Wychowanie w Przedszkolu*, 7/1992r
- Właźnik K., Gniewkowski W., „Wychowanie fizyczne”, WSiP, Warszawa 1985